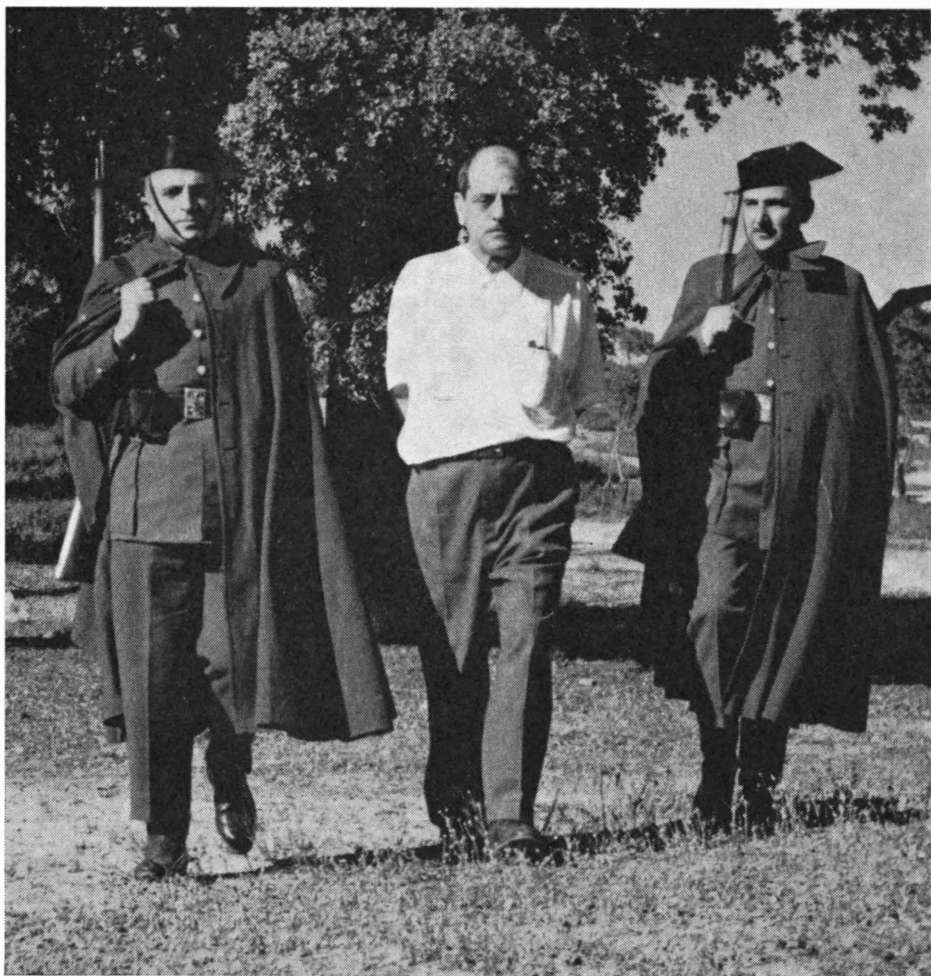


# BUÑUELS TRISTANA



Buñuel arresteret af den spanske Guardia civil. Fotoet er en spøg.

„Tristana“ er den film, *Luis Buñuel* skulle have lavet i Spanien efter „Viridiana“. Den spanske filminstruktør var efter skandalen omkring „Viridiana“ og dens forbud vendt tilbage til Mexico, hvor han blev kontaktet af de spanske myndigheder, som fortalte ham, at regeringen var temmelig „ked“ af det, der var hændt, og at de ville hjælpe ham på enhver måde med en anden film i Madrid. Buñuel sluttede kontrakt med et ungt producentfirma „Época Films“, og sammen besluttede de at bearbejde en novelle af *Pérez Galdós*, Spaniens bedste prosaforfatter siden *Cervantes*. Galdós, som skrev i slutningen af forrige århundrede, og som også var forfatter til „Nazarin“, var nu – ved regeringens såkaldte „demokratiseringsproces“ – vel anset på grund af sin patriotiske liberalisme. Buñuel skrev drejebogen sammen med *Julio Alejandro*, en spanier bosat i Mexico. De valgte, ifølge Buñuel, „Galdós' værste novelle“. (Forøvrigt ligner personen i den franske film, han forbereder nu („La belle du jour“, baseret på *Joseph Kessels* bog), Tristana, i det seksuelle). Buñuel udviklede sin drejebog til et mesterværk i iagttagelse og analyse af spansk provinsliv.

„Tristana“, fortalte Buñuel, „skal være et studie i gamle mennesker, alderdom og forfald“. Alt i drejebogen – dialogen, dekorationsdetaljer, moralbegreber, idealer – er gammeldags, anakronistisk, hæsligt. Ikke desto mindre eksisterer ikke blot sådanne mennesker og principper stadigvæk i Spanien, men de giver sig også ud for at være toneangivende for den nationale politiske, religiøse og sociale holdning. Efter vor mening ville „Tristana“ være blevet en hårdere, mere dybtgående, mere ætsende og bedre film end „Viridiana“. På trods af moderation og diskretion virkede manuskriptet som et chok. Efter at man havde lejet studier og skrevet kontrakt med de fleste kunstnere og teknikere, kom censurens forbud, som påførte det lille producentfirma et anseligt økonomisk tab. Dette var censurens hævn for det puds, Buñuel havde spillet den med „Viridiana“. Forbudet blev retfærdiggjort på den mest kyniske måde: filmen stred mod „censurens love“, fordi den viste en duel, og loven forbyder opmuntring til dueller.

Buñuel er nu i Madrid og har bemyndiget os til at offentliggøre følgende hidtil utrykte tekst udelukkende for „Kosmorama“.

J. F. Aranda.

## SYNOPSIS

Don Lope Garrido bor i en gammel castiliansk by. Han har nået skelsår og alder uden at fortryde noget af det, han har gjort i sit lange liv. Ej heller savner han den formue, han har bortødet til fornøjelser, thi, med den lille rente, han har tilbage, er han i stand til at klare sig på beskeden vis, ja, han kan endda fra tid til anden give udseende af at være en „gran señor“.

Han opfater ære efter calderonske begreber, hvad det sociale angår. Han har ført talrige dueller i sit liv og er meget ømfindelig i ærsspørgsmål, men han tillader sig imidlertid meget i retning af kvindelige forbindelser. For ham står kærlighedsglæder over alt, og lyst berettiger enhver handling, hvor utugtig denne end måtte synes i omverdenens hykleriske øjne.

Han bor sammen med en moden kvinde, Saturna, der fungerer som hans altmuligtjenestepige.

Don Lope er en mand, som sætter venskab over alle andre følelser; han kunne give sin skjorte bort til enhver, som har mere brug for den end han selv. Han har således økonomisk hjulpet et ægtepar, som han stod i det fortroligste og venligste forhold til.

Dette par efterlader sig en attenårig datter, hvis navn er Tristana. Denne pige kender meget til afsavn og husligt arbejde, desuden spiller hun ret godt klaver, men hun ved ingenting, eller næsten ingenting, om, hvad der sker uden for hendes eget hjem, og endnu mindre om lidenskaber og kærlighedsaffærer.

Don Lope tager Tristana til sig som sted-datter og betragter hende i begyndelsen næsten som en datter. Pigen er smuk, og han forfører hende til sidst uden besvær, fordi hun er så uvidende.

Som ung var don Lope meget smuk, og i tres-års alderen kan han stadig, ved hjælp af

en diskret sminkning, fremvise ædle ansigts-træk og legemlig elegance. Ikke desto mindre har selve samlivet samt nogle uforsigtige blot-telser i visse stadier af det toilette, som hans alder kræver, vist den gamle under en uheldig synsvinkel, som nødvendigvis må mishage den unge kvinde.

Tager man desuden i betragtning, at don Lope over for omverdenen hyklerisk fastholder sit krav om kvindernes kyskhed, forstår man, at Tristana begynder at føle væmmelse og afsky for ham.

Don Lope har overbevist pigen om, at ægteskabet mere end noget andet ødelægger virkelig kærlighed, og at det bedste i forholdet mellem mand og kvinde er frihed. Han indpoder sin elevs sind med alle disse doktriner, dels af egen overbevisning, dels for at undgå det besvær, som kunne blive følgen af et kedeligt ægteskab.

Tristana er god til at lære sin lektie, men til den gamles store overraskelse anvender hun den til sin egen fordel. Hun stritter således imod den autoritet, hun begynder at foragte, og går ud med tjenestepigen, uden at bede om tilladelse.

Under en af disse udflugter træffer hun Horacio, en ung maler, som er kommet til byen for at forberede billeder til en udstilling. De forelsker sig hurtigt i hinanden, og Tristana tilstår straks over for ham, at hun er den gamles elskerinde, og afslører de forhold, som har forårsaget denne tilstand. Tilståelsen gør Horacio mere ivrig, han betragter Tristana som et offer og tilbyder hende ægteskab. Til hans store overraskelse ønsker Tristana ikke denne sikkerhed, thi ideen om frihed i kærlighed har slået dybe rødder i hendes sind.

Under en samtale med værgen, som nærer mistanke om en kærlighedsaffære, og som viser sig i sit værste lys, snart tyrannisk, snart krybende og ydmyg, spillende faderens eller elskrens rolle alt efter sin egen fordel, får Tristana nok af det hele og beslutter sig til at forlade ham og flygte med sin unge elsker.

Don Lope viser sig foran Horacios hus i den hensigt at forlange, at han skal levere Tristana tilbage. Maleren kommer ned for at tale med ham, og den gamle, der optræder som en kavalier fra forrige århundrede kaster sin handske i ansigtet på ham og underretter ham om, at hans sekundanter snart vil aflægge ham et

besøg. Horacio ser imidlertid mere moderne på tingene: han tager retten i sine egne hænder, slår don Lope og ydmyger ham over for Tristana.

I mange år kender don Lope ikke pigens opholdssted. Den gamle holder så småt op med at pleje sit udseende, glemmer at farve sit hår, lader sit skæg gro og afstår fra selskabelighed. Hans økonomiske bekymringer er fortsat de samme, men bliver pludselig løst ved, at hans ældre søster, som i levende live havde brugsretten over deres fars formue, dør.

Det at være velhavende imponerer ikke don Lope, ligesom det ikke var nogen ulykke for ham at leve i fattigdom, men han udnytter pengene til at gøre sit hus mere komfortabelt.

På dette tidspunkt bringer Saturna ham pludselig nyheden om, at Tristana er kommet tilbage til byen og ligger meget syg på et hotel. Den Lope, der har givet sig ud for at være hård, formildes øjeblikkeligt og begiver sig hurtigt til hotellet.

Han bliver modtaget af Horacio, der fortæller ham, at Tristana, som er ved at dø, har villet vende tilbage til don Lope, som hun stadigvæk betragter som sin rigtige far.

Han lader pigen bringe til sit hus og bruger nu den formue, han for nylig har fået, til at give hende alle de fornøjelser, hun ønsker, men hendes tilstand er alvorlig, og for at redde hende er det nødvendigt at amputere hendes ene ben, hvor man har fundet en svulst.

Horacio er blevet i byen, men tør ikke besøge sin elskerinde. Et bevis på den forandring, don Lope har undergået, er, at han besøger den unge mand og beder ham om at komme og hilse på Tristana. Han indrømmer, at hans følelser har ændret sig til de rent faderlige, og at hans myndling trænger til den unge mands selskab for ikke at føle sig ulykkelig. Han forlader ligeledes huset, når maleren besøger hende.

Horacio har til hensigt at opretholde forbindelsen som før, men det lykkes ham ikke: han kan ikke elske en kvinde, der mangler et ben, på samme måde som før. Han undskylder sig med presserende arbejde og forlader byen, men lover at komme tilbage i løbet af en måned, selv om hun alt for godt ved, at han ikke vil gøre det.

Tristanas karakter er undergået en stor forandring, efter at hun har mistet benet. Hun

lider af pludselige sexlyster: f. eks. forlanger hun en dag, før Horacio rejser, at han skal bære hende ind i hendes værelse uden frygt for, at don Lope skal overrumple dem.

Den sexophidselse – der efter Horacios bortrejse kun er fantasi-erotik, thi den gamle vedbliver med at være som en ven, en værge for hende – bliver efterfulgt af angerkriser, hvor hun føler, at hun må sone. Hun kommer på denne måde så småt frem til en for hende uvant religiøsitet.

Don Lope ser med et vist ubehag på denne hang til religiøsitet, som strider mod hans livslange antiklerikalske indstilling. Alligevel insisterer Tristana og går så vidt som til at forlange, at don Lope skal gifte sig med hende for at rense hende i omverdenens øjne og hjælpe hende i kampen mod den synd, som belejrer hende. Det er imidlertid ikke så meget bodfærdighed, der udvikler sig hos hende, som et masochistisk soningsønske; men for at sone må man angre, for at angre må man have syndet, og i denne malstrøm af lidenskaber fortæller hun sig selv.

Hvad don Lope angår, lader han det oprørske sindelag, som altid har holdt ham oppe, mildne, og efterhånden forfalder han til en uklar konformistisk indstilling, dels af ulyst, dels af træthed, dels smittet af Tristanas nye måde at se tingene på. Han, der tidligere kunne redde en krybskytte bare af had til politiet, fordi han betragtede dem som de magthavende, beskytter nu dette politi. Og han, som nægtede at gå i kirke af afsky for præster, modtager nu disse i sit hus. Og til sin egen overraskelse morer han sig blandt dem.

På dette tidspunkt, da deres liv borttrinder, ser vi til slut don Lope, forfalden på legeme og sjæl, sidde ved et kulbækken i et for ham behageligt præsteselskab, mens Tristana ustandselig går frem og tilbage på gangen, støttende sig til krykkerne, med udtørret krop, hensunken i sorg, stærkt sminket i ansigtet og med et mærkeligt udtryk i øjnene, som fortæller os om det helvede, til hvilket hun synes at være forfaldet med vilje, trukket ned af utugtige ideer, kæmpende imod dem og senere straffende sig selv for at have haft dem.

## Uddrag af drejebogen (år 1923)

(Første sekvens)

### OPBLÆNDING

#### 1. Udendørs. En fæled. Dag (dolly)

I en PAN, hvor man skimter en del af provinsbyen, opdager vi en stor gruppe drenge, som spiller fodbold. Det drejer sig uden tvivl om en kostskole. En lærer eller assistent fungerer som dommer. Han er højere end spillerne og rager op over dem. Sommetider vinker han med et flag i den højre hånd for at give ordre.

Vor opmærksomhed bliver henledt på den kendsgerning, at vi ikke hører nogen stemmer, ingen skrig. Det eneste, vi hører, er støjen af fødder imod jorden og boldens springen. Den naturlige støj, som hører hjemme ved en sådan lejlighed, mangler helt.

#### 2. En gruppe elever spiller „pitos“, også uden at sige noget.

Af deres fagter uden ord bliver vi klare over, at det drejer sig om en skole for døvstumme.

#### 3. En lærer, som spadserer langsomt omkring, holder op med at læse i det blad, han holder i hænderne og nærmer sig for at se på fodboldspillerne.

To drenge kæmper om bolden ansigt til ansigt: Saturno og Antolin. Saturno er tretten år gammel, med et livligt udtryk, intelligente øjne og et ansigt, som naturen ikke har været gavmild mod. Han er grim, men sympatisk. Antolin, der er lige så gammel, er fysisk mindre stærk, men lige så udtrykksfuld.

Saturno har bolden i dette øjeblik. Antolin kæmper med ham og tager omsider bolden fra ham, hvad der gør Saturno rasende. Han spænder ben for sin kammerat. Antolin snubler lidt, men retter sig straks op igen og nærmer sig den anden med knyttet næve.

De begynder at slå.

Spillerne i de to grupper tager parti for deres kammerater, og der starter en lille kamp, uden at man hører et eneste skrig.

4. Læreren og assistenten løber straks til for at berolige gemytterne og straffe dem. Læreren tager Saturno ved øret og tvinger ham til at forlade banen. Antolin tørrer blodet af, som flyder ud af hans næse.

Mens spillerne påny organiserer sig, bliver læreren ved med at skænde på Saturno, som hele tiden stirer på lærerens læber. Når drengen drejer hovedet for ikke at „høre“, hvad den ældre siger, vender læreren ham om igen, for at han skal „høre“.

5. Saturno gestikulerer voldsomt og med mange fagter, som om han vil forklare, hvordan kampen opstod. Læreren afbryder hans forklaring ved højt at sige:

LÆREREN

Hold op! Næste gang trækker jeg dine ører af!  
Efter alt det, vi har gjort for dig . . .

#### 6. SATURNA OG TRISTANA

kommer henimod det sted, hvor læreren og drengen står.

Den første er høj, tør, noget mandhaftig, omkring fyrré år gammel, beskedent klædt, som det sømmer sig en tjenestepige. Den anden, Tristana, er ca. tyve år, smuk og slank, med et uskyldigt og næsten barnligt udtryk, med håret kæmmet uden det mindste koketteri og klædt i en sort, latterlig dragt, som skjuler hendes formers pigeagtige ynde.

(NOTE: Den skuespillerinde, som spiller Tristanas rolle, bør ikke have plukkede øjenbryn. Hun optræder helt uden sminkning).

De går forbi en anden gruppe drenge, som spiller kugler, og kommer hen til læreren og den døvstumme dreng. Denne sænker øjnene, rynker panden og bliver stående ubevægelig, da han ser sin mor, Saturna.

SATURNA

Hvorfor kommer jeg da altid til at se ham,  
når han er uartig?

(Sidste sekvens)

243. Saturna kommer ind med en ildrager, og mens gæsterne snakker, knæler hun, løfter borddugens flige og rager kyndigt op i kulstykkekerne i ilden. Da hun er færdig, går hun ud af spisestuen.

DON CANDIDO

Renter? Jeg ville være tilfreds med en fjerdedel.

DON LOPE

Nåh, don Candido, er Deres løn ikke tilstrækkelig?

DON CANDIDO

Vi tjener mindre end en murer, don Lope. Hvordan skulle man med dette kunne underholde en lemlæstet søster, som er enke, og tre nevøer, der, hvis jeg tør sige det, spiser som ulve.

244. Indendørs. Gang. Nat.

Tristana er ikke holdt op med sin monotone spadseren op og ned ad gangen. Vi lægger mærke til den store forandring, der er sket.

Hun er næppe 28 år gammel og ser ud som fyrre. Hun er sortklædt i en ulden frakke og med et tørklæde om halsen (det fryser på gangen). Hendes påklædnings beskedenhed modsvares af udtrykket i hendes ansigt, som er sminket lidt for meget. Hun synes at tænke på noget skjult, noget tiltrækkende, thi et smil er ved at bryde frem på hendes læber. Alligevel har hendes blik en mærkeligt onskabsfuld udstråling.

Mens Tristana fortsætter sin besættende gåen frem og tilbage, bliver don Lope og hans venner ved med at snakke.

DON AMBROSIO (off)

Nåja, don Candido, du skal ikke beklage dig, ellers tror don Lope, at vi har aflagt ham besøg i en anden hensigt.

DON CANDIDO (off)

Don Lope ved godt, at jeg ikke plejer at bede om noget til min egen fordel.

DON LOPE (leende, off)

Ja, det ved jeg.

KLIP TIL

245. Indendørs. Spisestue. Nat.

Don Lope tager chokoladekanden.

DON LOPE

En kop til, mine herrer?

DON CANDIDO

Bare en halv. Tak.

Han skænker for dem begge to, og byder dem så nogle stykker ristet brød (picatostos).

DON LOPE

Et stykke ristet brød. De har spist så lidt.

DON AMBROSIO

Navnet picatostos passer godt. Ristet udenpå og blødt indeni.

Begge tager et. Så tier alle. Don Ambrosio opløser et stykke sukker i mælken. Don Candido dyster sit ristede brød og spiser det.

Don Lope føler sig lykkelig. Med velbehag betragter han sine gæster. De er lykkelige, med den kortvarige lykke, der følger af at have spist godt. Han bliver tankefuld et øjeblik, så siger han med høj stemme, som om han bare følger sine tanker:

DON LOPE

Når alt kommer til alt, mine herrer, er livet slet ikke så dårligt, som mange tror.

Hans gæster svarer ikke, thi ingen kan finde på noget at indvende imod denne påstand. Udenfor tiltager stormen.

På gangen hører man nu stærkere og mere påtrængende den rytmiske dunken af Tristanas krykker og ene ben.

FIN